

Аліна Мідько

ВНЕСОК НАЩАДКІВ В. В. ТАРНОВСЬКОГО-МОЛОДШОГО У ПРОГРЕСИВНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХІ ст.

У статті зроблено спробу розкрити внесок нащадків В. В. Тарновського-молодшого в історико-культурний розвиток України ХХ – ХХІ ст.

Ключові слова: меценат, родина Тарновських, благодійна діяльність.

В останні два десятиліття в історичних колах усе частіше звучить тема меценатства як своєрідної соціально-культурної діяльності на користь іншим. Сьогодні ми не можемо назвати точну дату виникнення такого явища. Очевидно, моральна потреба надавати допомогу формувалася протягом багатьох тисячоліть. А гортаючи сторінки історії, можна помітити, що вона завжди ефективно сприяла становленню і розвиткові науки, культури й освіти.

Важливу роль у відродженні добродійності і меценатства на рубежі ХХ – ХХІ ст. зіграли традиції, закладені на рубежі ХІХ – початку ХХ ст. Одну з ключових позицій зайняли представники кількох поколінь давнього козацько-старшинського роду Тарновських – життя та діяльність яких можна назвати гідним прикладом для наслідування. І це не випадково. Їхніми зусиллями від забуття було врятовано значну частину історико-культурної спадщини.

Тож у цій статті ми спробуємо повести мову про тих Тарновських, які продовжили славнозвісну гілку родинного дерева, адже В. В. Тарновський-молодший та його дружина С. В. Тарновська мали трьох дітей: дочку Софію і двох синів – Петра і Василя.

Петро «окончил жизнь самоубийством» 1898 р., будучи нежонатим [8, с. 50]. Недовгим було життя Софії, яка померла від недуги, не залишивши спадкоємців [3, с. 3]. Тому лише старшому сину Василю, постать якого досить колоритна і загадкова, судилося продовжити родинну династію.

Народився він 23 березня 1872 р. в Качанівці, де і був похрещений у Георгіївській церкві [8, с. 50]. Коли йому виповнився один місяць, батько зібрав усіх сусідів і родичів і після хрестин з гордістю виніс нащадка на срібній тарелі, щоб показати гостям [5, с. 9]. Хлопчик був таким миловидним, що нагадував янголятко, що спустилося з неба. Не випадково син відомого історика О. М. Лазаревського, Гліб, згадував, що вродливішого чоловіка у своєму житті, як Васючок, він не зустрічав [11, с. 6].

Окрім витончених рис обличчя, які він успадкував від батька, йому дістався напрочуд гарний голос від матері, надзвичайно доброї, музично обдарованої жінки [5, с. 10]. Тому під час навчання в юнкерському училищі він паралельно навчався і в Київській консерваторії, де п'ять років займався під керівництвом відомого італійця Енріко Еверарді. Професор високо цінував рідкісний голос свого учня, так званий бельканто, що вирізнявся вільним володінням всіма регістрами голосового апарату, характерною легкістю та незвичайною красою звучання [7, с. 5]. Василь Васильович став професійним оперним співаком, виступав на сцені багатьох відомих театрів під псевдонімом Снежков.

© Мідько Аліна Сергіївна – старший викладач кафедри суспільних дисциплін та методики їх викладання ЧОШПО ім. К. Д. Ушинського.

У ці роки молодий чоловік одружився з надзвичайно вродливою 18-річною графинею М. М. О'Рурк [11, с. 6]. На жаль, незабаром шлюб розпався. Марія Миколаївна покинула сім'ю, забравши з собою сина Василя. Про подальшу її долю відомо дуже мало. Так, на сторінках «Малороссийского родословника» В. Л. Модзалевського є згадка, що у 1907 р. вона організувала вбивство графа Комаровського у Венеції, за що отримала 8 годин каторжних робіт на соляних промислах [8, с. 50]. Також є відомості, що вона жила в Італії, а потім – в США, де і померла [4, с. 25].

Родинну лінію ж Тарновських продовжила донька Тетяна, яка після розлучення залишилась із батьком і виховувалась у сім'ї О. В. Корбут. «Я привикла быть без матери и только с другими окружающими меня людьми. Любящий папа и добрая «букалька» [бабуся Саша] отдавали все тепло, которое могли отдать мне», – читаємо ми на сторінках її мемуарів [3, с. 5].

У 1919 р. молода дівчина втратила двох найрідніших людей: тітку – С. В. Глінко, яка померла від хвороби, і батька, який через неодноразові арешти змушений був емігрувати спочатку в Туреччину, а потім у Берлін, де кілька місяців, поки не влаштувався, жив у гетьмана П. Скоропадського [10, с. 8]. Подальша її доля була нелегкою, але, незважаючи на це, читаємо далі на сторінках її нотаток: «Удивительно, как я сразу приняла все то, что казалось никогда не могла бы принять для себя. От жизни у тети, роскошной мебели и ковров и проч., проч., от лакеев, которые подавали, и горничных, все исполняющих, от всего уклада жизни в больших квартирах... от роскоши, до убого жилища... жизнь начала меня заставлять все делать, все уметь делать и без помощи...» [3, с. 9].

Справді, Тетяна Василівна гідно продовжила мистецьку лінію Тарновських на рідній землі. Знімалась у німих фільмах, керувала драмгуртками, ставила п'єси, робила декорації, працювала перекладачем, викладала німецьку і французьку мови. Завдяки їй до фондів Чернігівського історичного музею потрапило багато цінних речей нащадків відомого збирача українських старожитностей. На жаль, 22 січня 1994 р. цієї славної жінки не стало, але вона зуміла прищепити любов до добрих справ своєму сину – А. О. Каплеру.

Народився він у 1927 р. [2, с. 3]. Після закінчення інституту працював у Москві, але згодом виїхав за кордон і поселився в старовинному місті Дюссельдорф [7, с. 5]. Велика родина його молодшої доньки Ольги (від другого шлюбу з Г. М. Трубецькою) проживає також у Німеччині. А спадкоємиця від першого шлюбу з В. Ф. Прозоровою – Любов працює у Вашингтоні перекладачем-референтом Міжнародного Валютного Фонду. Має доньку М. І. Суслову і онуку Ксюшу, які живуть у Росії [3, с. 10].

Однак на цьому не закінчується родинне дерево Тарновських. На сторінках газети «Біла хата» ми знаходимо цікаве інтерв'ю Т. А. Хайн-Тарновської, яка зазначає: «Мій дід спочатку переїхав в Київ, а потім перебрався в Петербург, де і познайомився з бабусею. Після весілля вони жили при Дворі, Василь Васильович служив камер-юнкером і одночасно співав в Імператорському театрі, а Катерина Леонтіївна була фрейліною. А в 1917 р., як ви розумієте, дід з бабусею і двома дітьми – моєю матір'ю Оленою Василівною Тарновською і дядею Георгієм Васильовичем – змушені були виїхати за кордон» [1, с. 1]. Єдиний висновок, який спадає на думку, – за кордон Васючок виїхав не один, а з новою сім'єю, створеною з К. Л. Складенко (Сколяренко).

Цікаво, що сама Т. В. Тарновська про нове кохання батька нічого не написала, а її син згадав цей шлюб лише одним не великим абзацом. Тож наскільки підтримувалися зв'язки між ріднею, невідомо, і чи взагалі існували ті зв'язки?

І хоча документи щодо народження і життя цієї родини не знайшлися, її спадкоємці намагалися передати ту інформацію, яку вони дізналися від своїх батьків. Так, наприклад, ми знаємо, що син Василя – Г. В. Тарновський помер бездітним 27 березня 2000 р. у місті Бохумі, а донька Олена в 1936 р. вийшла заміж за А. Л. Бліндера, що був родом з Києва [3, с. 12]. У Німеччині у них народилося троє дітей: Катерина, Тетяна та Наталія. У кожній є свої діти, а у дітей свої сім'ї.

Як бачимо, у різний час представники різних поколінь намагалися зробити все, щоб зберегти родинну пам'ять. А після візиту в Україну нинішніх представників

роду було створено Міжнародний фонд «Друзі Качанівки», який розпочав свою діяльність у 2001 р. і вже видав чотирма мовами – українською, німецькою, російською та англійською – буклет про Качанівку. Британський комітет представляє Т. А. Хайн-Тарновська, колекціонер князь А. Б. Лобанов-Ростовський, секретар Тімоті Хайн. Патроном погодилася стати Вік-торія Лук'янець, яка мешкає у Відні [6, с. 5]. В Україні справами фонду займається І. М. Трач-Тарновська. Нащадки славнозвісного благодійника настроєні дуже оптимістично: «Головне – залучити до справи якомога більше небайдужих людей» [9, с. 3].

Подиву гідним залишається той факт, що завдяки старанням нащадків В. В. Тарновського-молодшого, які поставили за мету створити на батьківщині міжнародний центр освіти і культури, розвитку талантів і мистецтв, справжню перлину світового рівня, – справа чернігівського мецената не загинула, в ній живе якийсь незнищений дух, який дає надію на її відродження. І це не може не тішити.

1. Дубинянська Я. Ю. Невдала відпустка в Качанівці / Я. Ю. Дубинянська // Дзеркало тижня. – 2001. – 31 серп. – № 24. – С. 1 – 2.

2. Журавльова Т. П. Нащадки В. В. Тарновського / Т. П. Журавльова // Гарт. – 1995. – 27 січ. – № 12. – С. 3.

3. Журавльова Т. П. Нащадки Тарновських / Т. П. Журавльова // Скарбниця української культури: [зб. наук. праць]. – Чернігів: Сіверянська думка, 2002. – Вип. 2. – С. 3 – 15.

4. Журавльова Т. П. Нащадки мецената / Т. П. Журавльова // Родовід: АТ «КоДр». – 1996. – № 14. – С. 24 – 27.

5. Каплер О. А. К истории рода Тарновских / О. А. Каплер // Скарбниця української культури: [зб. наук. праць]. – Чернігів: Сіверянська думка, 2002. – Вип. 3. – С. 9 – 13.

6. Лихочова С. М. Нащадки Тарновських на чернігівській землі / С. М. Лихочова // Чернігівські відомості. – 2000. – 4 серп. – № 32. – С. 5.

7. Маринчик С. Г. Зустріч з Тетяною Тарновською / С. Г. Маринчик // Трудова слава. – 2001. – 25 жов. – № 43. – С. 4; № 44. – С. 5; № 45. – С. 5.

8. Модзалевський В. Л. Малоросійський родословник / [упоряд. С. В. Шурляков]. – Т. 5. – Вип. 1. – К.: Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 1996. – 96, [2] с.

9. Олійник О. М. В гостях – 12 нащадків В. Тарновського / О. М. Олійник // Деснянська правда. – 2001. – 27 черв. – № 75. – С. 3.

10. Осипчук Н. Світло і тінь сім'ї Тарновських / Н. Осипчук // Демократична Україна. – 2004. – 14 груд. – № 168. – С. 8.

11. Петренко О. М. Васючок / О. М. Петренко // Трудова слава. – 2002. – 6 кв. – № 14. – С. 6.

В статье сделана попытка раскрыть вклад потомков В. В. Тарновского-младшего в историко-культурное развитие Украины XX – XXI ст.

Ключевые слова: меценат, семья Тарновских, благотворительная деятельность.

In the article made an attempt to uncover the contribution to the development of the history and culture of Ukraine XX – XXI century descendants V. Tarnowski, Jr.

Key words: patron, Tarnovsky's family and charitable activities.